

IN DE BAN VAN DE METAFYSICA

DE IDENTITEITSTHEORIEËN VAN PLACE, SMART EN ARMSTRONG

door Allard TAMMINGA (Groningen)

1. INLEIDING

Na de Tweede Wereldoorlog verplaatst het centrum van de Britse wijsbegeerte zich van Cambridge naar Oxford. De analytici G.E. Moore en Bertrand Russell hebben hun beste jaren inmiddels achter zich. Het logisch positivisme, dat met A.J. Ayer en Friedrich Waismann in het Oxford van vóór de oorlog vaste voet aan de grond leek te hebben gekregen, doet inmiddels orthodox en gedateerd aan.¹ Achtung voor de natuurwetenschappen is er in Oxford nauwelijks en ook in de wiskundige logica stellen de Oxfordse filosofen weinig belang.² Aangevoerd

Allard TAMMINGA (1969) is universitair docent bij de Vakgroep Theoretische Filosofie van de Faculteit Wijsbegeerte van de Rijksuniversiteit Groningen.

¹ Zie A.J. Ayer, *Part of my Life*, Oxford, Oxford University Press, 1977, p. 294. Twee dragende pijlers van Ayers positivisme, het fenomenalisme en de formele logica, vinden weinig steun meer in het naoorlogse Oxford. Het fenomenalisme wordt door Austin om zeep geholpen. De formele logica verliest haar normatieve statuut, omdat de Oxfordianen niet alleen bedenkingen hebben bij het gebruik van formele methoden in de filosofie — zie bijvoorbeeld G. RYLE, 'Ordinary Language', *The Philosophical Review* 62/1953, pp. 167–186 (p. 184) —, maar ook met hun analyses van alledaags taalgebruik hebben laten zien dat er zonder formele methoden diepe filosofische resultaten kunnen worden behaald.

² Zie A.J. AYER, *Part of my Life*, p. 143; G.J. WARNOCK, 'Saturday Mornings', in: I. BERLIN, L.W. FORGUSON, D.F. PEARS, G. PITCHER, J.R. SEARLE, P.F. STRAWSON and G.J. WARNOCK, *Essays on J.L. Austin*, Oxford, Clarendon Press, 1973, pp. 31–45 (p. 32). Deze situatie is echter van korte duur. Aan het eind van de jaren vijftig wordt er in Oxford, mede onder invloed van Arthur Prior, weer logisch onderzoek verricht, met Peter Geach, John Lemmon en Ivo Thomas als belangrijkste exponenten.

door Gilbert Ryle en J.L. Austin neemt de Oxfordse filosofie van de alledaagse taal de leiding over van de vroege analytische wijsbegeerte uit ‘the other place’.

U.T. Place, J.J.C. Smart en D.M. Armstrong — de geestelijke vaders van de identiteitstheorie van lichaam en geest — ontvangen in dit naoorlogse Oxford een belangrijk deel van hun wijsgerige vorming³ en het verrast dan ook niet dat zij zich bedienen van de door Ryle en Austin ontwikkelde methode van conceptuele analyse. Ryles vernietigende kritiek op het cartesische dualisme en Austins demontage van de *sense data*-theorie van de waarneming maken weliswaar grote indruk op Place, Smart en Armstrong, maar hun filosofische aspiraties zullen zich niet beperken tot het streven “to rectify the logical geography of the knowledge we already possess”.⁴

Haaks op het Oxfordse ideaal van belangeloze taalanalyse staat de metafysische instelling van de drie identiteitstheoretici, een instelling die bij Smart en Armstrong het sterkst is. De analytische filosofie zoals ze in Oxford wordt beoefend, beperkt zich, aldus Smart, tot conceptuele analyse en is derhalve een “purely clarificatory sort of philosophy”.⁵ Met die beperkte taakomschrijving miskent de Oxfordse filosofie de synthetische taak van de wijsbegeerte, die bestaat uit “the adumbration of a coherent and scientifically plausible world view”.⁶

Het wijsgerige ideaal van een *Weltanschauungssystem mit Totalanspruch* hebben Smart en Armstrong zich reeds voor hun tijd in Oxford eigen gemaakt. Smart studeert wiskunde en filosofie in Glasgow, alvorens zijn studies in 1946 in Oxford voort te zetten. Een van Smarts leermeesters in Glasgow is de Britse idealist Charles A. Campbell (1897–1974). Onder de indruk van Spinoza en Eddington, verdedigt Smart reeds

³ Place behaalt in Oxford zowel een graad in de filosofie en de psychologie (1949) als een diploma in de antropologie (1950). Smart verwerft eerst een M.A. in logica en moraalwetenschap in Glasgow (1946) en daarna een B.Phil. in Oxford (1948). Vervolgens is Smart twee jaar *junior research fellow* in Oxford. Armstrong begint zijn studie in Sydney, maar doet zijn B.Phil. in Oxford (1954).

⁴ G. RYLE (1949), *The Concept of Mind*, Chicago, The University of Chicago Press, 2002, p. 7.

⁵ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, Londen, Routledge & Kegan Paul, 1963, p. 9.

⁶ *Ibid.*, p. 1; Zie ook J.J.C. SMART, *Between Science and Philosophy*, New York, Random House, 1968, pp. 11–13.

⁷ Brief van J.J.C. Smart aan auteur, d.d. 23 mei 2007.

in Glasgow “the idea of everything being made of space-time”.⁷ Ook Armstrong denkt dat “it is a fact about the world that every object there is in space and time”.⁸ Voordat hij in 1952 in Oxford gaat studeren, is Armstrong in Sydney in de leer bij de in Australië invloedrijke metafysicus John Anderson (1893-1962).⁹ Anderson beschouwt zijn empirisme niet als een epistemologische, maar als een ontologische positie, een positie die hij als volgt samenvat: “There are only facts, i.e. occurrences in space and time”.¹⁰

Smarts en Armstrongs wijsgerige programma’s komen in hoge mate overeen. Met wetenschapsfilosofische en taalanalytische argumenten verdedigen beiden “a unified scientific world outlook”¹¹ waarin een fysicalistische¹² ontologie, die uiteindelijk alleen de elementaire deeltjes van de natuurkunde erkent, de maat van alle dingen is:

[O]ur philosophical task is, in part, to see the world *sub specie aeternitatis*, to see the world in such a way as to discount our idiosyncratic, human, terrestrial perspective.¹³

Elke vorm van antropocentrisme in de theoretische filosofie dient daarom met wortel en tak te worden uitgeroeid, om zo plaats te maken voor een zuiver fysicalistische metafysica. Om de wereld te zien zoals zij werkelijk is, zullen we ons huidige conceptuele raamwerk rationeel moeten reconstrueren. De *philosophy of mind* heeft dan ook de opgave “to put man in his place by defending the view that he is nothing more

⁸ D.M. ARMSTRONG, *A Materialist Theory of the Mind*, Londen, Routledge & Kegan Paul, 1968, p. 29.

⁹ Zie voor een overzicht van Andersons filosofie: J.L. MACKIE, ‘The Philosophy of John Anderson’, *Australasian Journal of Philosophy* 40/1962, pp. 265–282; A.J. BAKER, *Australian Realism. The Systematic Philosophy of John Anderson*, Cambridge, Cambridge University Press, 1986.

¹⁰ J. ANDERSON (1927), ‘Empiricism’, in: ID., *Studies in Empirical Philosophy*, Sydney, Angus & Robertson, 1962, pp. 3–14 (p. 14). C.A.J. Coady schrijft: “[I]ts commitment to systematic metaphysics [sets] Anderson’s thought apart from the styles of philosophy that came increasingly to dominate Oxford and Cambridge from the 1920s to the 1950s, for these were mostly hostile to systematic, constructive metaphysics. To be educated by Anderson was to be inducted into a different world” (C.A.J. COADY, ‘Australia, Philosophy in’, in: E. CRAIG (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, I, Londen, Routledge, pp. 574–584 (p. 577)). Vergelijk: A.-S. MAURIN and I. BRINCK, ‘Revisionary Metaphysics: An Interview with D.M. Armstrong’, *Theoria* 71/2005, pp. 3–19 (p. 6).

¹¹ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 79.

¹² Het woord ‘fysicalistisch’ verwijst in dit artikel naar de natuurkunde en de scheikunde. Het woord ‘fysisch’ wordt hier gebruikt als synoniem voor ‘materieel’.

¹³ *Ibid.*, p. 84.

than a complicated physical mechanism".¹⁴ Het metafysische kader waarbinnen Place, Smart en Armstrong op zoek gaan naar een omvattende analyse van het mentale is, ook na de teloorgang van hun identiteitstheorie van lichaam en geest, de twintigste-eeuwse Angelsaksische *philosophy of mind* blijven beheersen.

In het voorliggende artikel brengen we de strekking en de reikwijdte van dit metafysische kader voor het voetlicht. We zullen ons hierbij vooral richten op het vroegere werk — tot 1970 — van Place, Smart en Armstrong, omdat in hun onderlinge discussies het metafysische raamwerk, waarbinnen Smart en Armstrong hun wijsgerige posities formuleren, gestalte krijgt. Hun latere werk bestaat hoofdzakelijk uit uitwerkingen en preciseringen van reeds eerder ingenomen posities. We zullen eerst, in §2, de overwegingen reconstrueren die Armstrong en Smart hebben geleid tot een op de natuurwetenschappen geënt wereldbeeld. Deze samenhangende en alomvattende theorie over werkelijkheid, waarheid en betekenis zullen we aanduiden met de term 'metafysisch fysicalisme'. Tegen de achtergrond van het metafysisch fysicalisme bekijken we in §3 Smarts en Armstrongs analyses van secundaire eigenschappen en onderzoeken we in §4 de genese van hun identiteitstheorieën van lichaam en geest. Tot slot gaan we kort in op de rol die het metafysisch fysicalisme gespeeld heeft in de twintigste-eeuwse Angelsaksische *philosophy of mind*.

2. METAFYSISCH FYSICALISME

De identiteitstheorie van lichaam en geest is weinig meer dan een corollarium van het metafysisch fysicalisme, dat op zijn beurt weer een aanscherping van het realisme is. Armstrong en Smart bereiken dit metafysisch fysicalisme in drie stappen. (1) In de monografie *Perception and the Physical World* (1961) bepleit Armstrong een alledaags

¹⁴ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 15. Vergelijk: D.M. ARMSTRONG (1965), 'The Nature of Mind', in: C.V. BORST (Ed.), *The Mind-Brain Identity Theory*, Londen, Macmillan, 1970, pp. 67–79 (p. 67).

realisme. (2) Smart neemt Armstrongs realistische waarnemingstheorie goeddeels over en breidt haar uit — in zijn *Philosophy and Scientific Realism* (1963) — tot een ‘wetenschappelijk realisme’ dat niet alleen huis-, tuin- en keukenobjecten omvat, maar ook de elementaire deeltjes van de natuurkunde. (3) Tot slot verdedigen Smart en Armstrong het standpunt dat juist aan deze elementaire deeltjes ontologische prioriteit toekomt en dat de aldus verkregen fundamentele inventaris van de wereld aan de basis zou moeten liggen van onze opvattingen over waarheid en betekenis. Laten we hun gedachtegang eens nader bekijken.

2.1. *Alledaags realisme en fenomenalisme*

Armstrong en Smart bepleiten hun realistische waarnemingstheorie door haar af te zetten tegen het standpunt dat wij de werkelijkheid (re-)construeren aan de hand van de door onze zintuigen aangeleverde gegevens (*sense data*). Vóór de Tweede Wereldoorlog bekennen de meeste Britse analytici — Russell, Moore, C.D. Broad, H.H. Price en Ayer — zich nog tot zo’n *sense data*-theorie van de waarneming. Hun fenomenalistische waarnemingsleer komt echter vanuit verschillende hoeken steeds zwaarder onder vuur te liggen.

De leermeesters van Armstrong en Smart, Anderson en Campbell, verdedigen hun realistische positie onder meer met een aanval op de *sense data*-theorie. Beiden aanvaarden de tegenstelling tussen de *sense data*-theorie en het realisme. Zo schrijft Anderson: “The theory of *sensa* is [...] a theory of ‘relative existence’, in someone’s or some ‘sense-field’, and of ‘that whose nature it is to have certain relations’. [...] [R]ealism is committed to the rejection of ‘relative existence’”.¹⁵ Ook volgens Campbell is de *sense data*-theorie niet te verenigen met een realisme ten aanzien van fysische objecten: “At least *one* serious barrier to belief in the existence of physical bodies is removed if we can accept the view that our primary sensory cognition is not of ‘*sensa*’, but of sensible qualities (including those that define ‘the physical’) as characterising

¹⁵ J. ANDERSON (1927), ‘The Knower and the Known’, in: Id., *Studies in Empirical Philosophy*, Sydney, Angus & Robertson, 1962, pp. 27–40 (pp. 33–34).

subjects in reality”.¹⁶ Kortom, zowel Anderson als Campbell menen dat met een kritiek op de *sense data*-theorie de weg kan worden vrijgemaakt voor het realisme.

Austin, in Oxford de invloedrijkste criticus van de *sense data*-theorie van de waarneming, deelt deze opvatting niet. Vanaf het paastrimester van 1947 bekritiseert Austin deze waarnemingstheorie in een beroemde lezingenreeks die postuum als *Sense and Sensibilia* (1962) wordt uitgegeven. Ook Armstrong en Smart wonen deze lezingen bij. In tegenstelling tot Anderson en Campbell gelooft Austin niet dat het echech van de *sense data*-theorie ons dwingt het realisme te omarmen:

I am not [...] going to maintain that we ought to be ‘realists’, to embrace, that is, the doctrine that we *do* perceive material things (or objects). [...] One of the most important points to grasp is that these two terms, ‘sense-data’ and ‘material things’, live by taking in each other’s washing — what is spurious is not one term of the pair, but the antithesis itself.¹⁷

Armstrong en Smart volgen op dat punt echter hun leermeesters. Ze onderschrijven de tegenstelling tussen realisme en fenomenalisme en nemen zonder meer aan dat wat we direct waarnemen óf uitsluitend zintuiglijke indrukken (*sense data*) óf uitsluitend fysische objecten zijn. Gegeven deze exclusieve disjunctie, vatten Armstrong en Smart elk argument tegen de *sense data*-theorie op als een argument vóór het alledaags realisme.¹⁸ Derhalve menen Armstrong en Smart zich in hun pleidooi voor een realistische waarnemingstheorie te kunnen beperken tot een frontale aanval op de *sense data*-theorie. Een in het oog springende tekortkoming van deze aanpak is dat Armstrong en Smart op deze manier een realistische waarnemingstheorie denken te kunnen verdedigen zonder haar tot in detail te hoeven uitspellen. Zo geeft Armstrong in zijn *Perception and the Physical World* pas een omschrijving van het concept ‘fysische wereld’ op het moment dat hij aan het

¹⁶ C.A. CAMPBELL, ‘Sense Data and Judgment in Sensory Cognition’, *Mind* 56/1947, pp. 289–316 (p. 304).

¹⁷ J.L. AUSTIN, *Sense and Sensibilia*, Oxford, Clarendon Press, 1962, pp. 3–4.

¹⁸ Baker merkt iets soortgelijks op over Andersons argumentatiestrategie: “[W]hen realists sought to advance their own views about knowledge [...] they concentrated on exposing the fallacious character of idealist arguments”. Cf. A.J. BAKER, *Australian Realism*, p. 8.

eind van zijn monografie de balans opmaakt van zijn kritiek op de *sense data*-theorie, en concludeert dat deze realistische visie “has come off unscathed as a result of the tedious argumentation of the last ten chapters”.¹⁹ Smart sluit zijn diatribe tegen de *sense data*-theorie als volgt af: “Let us take it, then, that it is material objects, not sense data, which are uncontroversial”.²⁰

Met hun kritiek op de *sense data*-theorie van de waarneming bekenen Armstrong en Smart zich dus tot een alledaags realisme: met onze zintuigen nemen we volgens hen direct de ‘fysische wereld’ waar, “a world of objects in space and time which have such qualities as colour, temperature, taste and smell (that is, all the so-called ‘secondary’ qualities), as well as the ‘primary’ qualities of shape, size, motion, etc.”²¹

2.2. *Wetenschappelijk realisme en instrumentalisme*

Nu we met het alledaags realisme van Armstrong en Smart weten dat huis-, tuin- en keukenobjecten fysische objecten zijn die we met een gerust hart tot onze ontologie mogen rekenen, rijst de vraag of dat ook geldt voor de theoretische entiteiten uit de natuurkunde. Maken elektronen of krachtlijnen deel uit van de inventaris van de wereld? Smart maakt zich sterk voor het wetenschappelijk realisme, de stelling dat de inventaris van de wereld de theoretische entiteiten van de natuurkunde insluit.²² Iemand die ontkent dat deze inventaris elektronen bevat, bekent zich, aldus Smart, tot het instrumentalisme. Smart beschouwt het instrumentalisme als een fenomenalisme ten aanzien van submicroscopische objecten en dus als de voornaamste tegenstander van het wetenschappelijk realisme. Elk argument tegen het instrumentalisme is daarom in Smarts ogen een argument vóór het wetenschappelijk realisme. We zien

¹⁹ D.M. ARMSTRONG, *Perception and the Physical World*, Londen, Routledge & Kegan Paul, 1961, p. 139.

²⁰ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 27.

²¹ D.M. ARMSTRONG, *o.c.*, p. 139.

²² Volgens Smart sluit de fundamentele inventaris elektronen in en krachtlijnen uit: “[L]ines of force, unlike electrons, are theoretical fictions” (Cf. J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 34). Smart laat de vraag naar de ontologische status van wiskundige entiteiten open (Cf. *Ibid.*, pp. 14–15).

hier dus dezelfde argumentatiestrategie aan het werk als in het bovenstaande pleidooi voor het alledaags realisme. Toch draagt Smart ook een direct argument voor het wetenschappelijk realisme aan.

Smarts directe argumentatie vertrekt van twee constatering(en). (1) Onze zintuiglijke indrukken zijn relatief coherent. (2) Onze natuurwetten hebben een noodzakelijk karakter. Voor een instrumentalist zijn deze beide constatering(en), zo meent Smart, principieel onverklaarbaar. De coherentie van onze zintuiglijke indrukken kan immers voor een instrumentalist niets meer zijn dan een basaal gegeven dat elke verdere verklaring weerstaat, omdat elke mogelijke verklaring van die coherentie uiteindelijk moet terugvallen op die zintuiglijke indrukken. Ook kan een instrumentalist geen rekenschap geven van het noodzakelijke karakter van onze natuurwetten, want “no generalisations about my sense-impressions will possess the non-accidental universality of laws of nature”.²³

Het wetenschappelijk realisme maakt de coherentie van onze zintuiglijke indrukken en de noodzakelijkheid van onze natuurwetten juist inzichtelijk: “[I]t is not surprising that galvanometers and cloud chambers behave in the sort of way they do, for if there really are electrons, etc., this is just what we should expect”.²⁴ Natuurwetten zijn noodzakelijk, dat wil zeggen dat “they apply everywhere in space and time, and they can be expressed in perfectly general terms without making use of proper names or of tacit reference to proper names”.²⁵ Het instrumentalisme zal deze noodzakelijkheid nooit kunnen waarborgen, omdat elk instrumentalisme impliciet verwijst naar *onze* zintuiglijke indrukken. Het wetenschappelijk realisme is dus volgens Smart de beste verklaring voor de coherentie van onze zintuiglijke indrukken en voor de noodzakelijkheid van onze natuurwetten, en dat is voor hem reden genoeg om, op basis van een *inference to the best explanation*, de theoretische entiteiten uit de natuurkunde toe te laten tot de inventaris van de wereld:

²³ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 24.

²⁴ *Ibid.*, p. 39.

²⁵ *Ibid.*, p. 53; Vergelijk: “[L]aw statements [...] are propositions which begin with universal quantifiers and which do not contain names or definite descriptions” (J.J.C. SMART, *Between Science and Philosophy*, p. 59).

The great and compelling reason for refusing to regard the elementary particles as theoretical fictions [...] is that unless something like what quantum mechanics tells us is true of some underlying reality, then that the macroscopic laws are what they are seems to be too much of a coincidence to be believed.²⁶

2.3. *Ontologische prioriteit*

Als Armstrong en Smart het bij het rechte eind hebben, omvat de inventaris van de wereld zowel macroscopische als submicroscopische objecten. Twee vragen dienen zich aan: (1) Is de inventaris met deze twee klassen objecten volledig? (2) Zijn de objecten in de inventaris hiërarchisch geordend? Laten we met de laatste vraag beginnen, omdat zij Armstrong en Smart richting geeft bij de beantwoording van de eerste vraag.²⁷

2.3.1. Armstrong

Armstrong's positie lijkt aanvankelijk nauw verwant aan Anderson's ontologisch egalitarisme (zie noot 27), maar anders dan zijn leermeester vindt Armstrong de verhouding tussen het alledaagse wereldbeeld en het wetenschappelijke wereldbeeld problematisch, want "physical reality may radically fail to correspond to what common sense calls veridical perception".²⁸ Als de elementaire deeltjes van de natuurkunde de enige werkelijk bestaande entiteiten zijn, is onze waarneming dan niet hoogst misleidend? Nee, betoogt Armstrong, we moeten hier twee betekenissen van het woord 'werkelijk' onderscheiden. 'Werkelijk' in alledaagse zin verwijst naar onze zintuiglijke indrukken. 'Werkelijk' in

²⁶ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 47.

²⁷ Anderson en Campbell beantwoorden de laatste vraag ontkennend. Beiden verdedigen een ontologisch egalitarisme. Ze brengen geen ontologische hiërarchie aan tussen klassen werkelijk bestaande objecten. Zo schrijft Campbell: "[T]he 'mental' and 'neutral' worlds fall within the sphere of 'objective reality' just as much as the 'physical' world does" (C.A. CAMPBELL, 'Sense Data and Judgement', p. 295). Anderson's ontologisch egalitarisme wordt door Baker als volgt gekarakteriseerd: "[W]hatever exists — combustion machines, polar ice-caps, wattle leaves, human enterprise; the mental and the non-mental; the 'important' and the 'trivial'; the permanent and the ephemeral — is real, that is to say it is a spatial and temporal situation or occurrence that is on *the same level of reality* as anything else that exists" (A.J. BAKER, *Australian Realism*, p. 1).

²⁸ D.M. ARMSTRONG, *Perception and the Physical World*, p. 164.

wetenschappelijke zin verwijst naar de onderliggende natuurkundige werkelijkheid:

What happens is that we *begin* by thinking that the appearances that objects present to normal observers under standard conditions are the *real* properties of objects. That is to say, we think that the appearances correspond to physical reality. Later, the physicist convinces us that this is not so. The physicist forces us to change our view of the *denotation* of the word ‘real’ when applied to our perceptions, because we want to preserve the *connotation*.²⁹

Dit onderscheid stelt Armstrong in staat zijn realistische waarnemingstheorie te verenigen met het ontologische primaat van de theoretische entiteiten uit de natuurkunde, “[f]or we are only admitting that it is linguistically convenient to call certain widespread illusions ‘genuine perceptions’ for the purposes of ordinary life. From the point of view of metaphysics the ordinary usage is misleading”.³⁰

Armstrong's positie dient nu nog te worden vervolledigd met een argument voor het ontologische primaat van de elementaire deeltjes van de natuurkunde. Op dat punt meent Armstrong te kunnen volstaan met een pragmatische verdediging van het sciëntisme: “It is only as a result of scientific investigation that we ever seem to reach an intellectual consensus about controversial matters”.³¹

2.3.2. Smart

Smart lijkt eveneens geporteerd te zijn voor een ontologisch egalitarisme. De theoretische entiteiten uit de natuurkunde “are just as respectable entities as tables and galvanometers”.³² Desalniettemin heeft de natuurkunde bij de vaststelling van de fundamentele inventaris van de wereld het laatste woord:

I would wish to go further than merely to defend the physicist's picture of the world as an ontologically respectable one. I would wish to urge that the physicist's language gives us a *truer* picture of the world than does the language of ordinary common sense.³³

²⁹ *Ibid.*, p. 170.

³⁰ *Ibid.*

³¹ D.M. ARMSTRONG, ‘The Nature of Mind’, p. 68; Vergelijk: ID., *A Materialist Theory of the Mind*, p. 52.

³² J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 27.

³³ *Ibid.*, p. 47. Zie ook J.J.C. SMART, ‘The Reality of Theoretical Entities’, *Australasian Journal of Philosophy* 34/1956, pp. 1–12 (p. 12).

Smart verdedigt het ontologische primaat van de natuurkundige entiteiten met de bovengenoemde *inference to the best explanation*: we kunnen de coherentie van onze zintuiglijke indrukken alleen verklaren met natuurwetten die een onderliggende, en dus ‘echtere’, werkelijkheid beschrijven.

Het natuurwetenschappelijke wereldbeeld is, zo meent Smart, volledig: “There does seem to be, so far as science is concerned, nothing in the world but increasingly complex arrangements of physical constituents”.³⁴ Het is van het grootste belang in te zien dat deze stelling een *metafysische* positie is (en geen wetenschappelijke), ook al doet Smart het anders voorkomen. We hebben immers, gegeven de huidige stand van wetenschappelijke kennis, geen natuurkundige verklaring voor willekeurig welk verschijnsel. Kortom, we hebben hier van doen met een positie die niet gedekt wordt door wetenschappelijk onderzoek, dat wil zeggen met een metafysische positie. Laten we daarom in het onderstaande de stelling dat de fundamentele inventaris van de wereld louter en alleen bestaat uit elementaire deeltjes van de natuurkunde en dat ieder verschijnsel uiteindelijk begrepen kan worden in termen van die elementaire deeltjes aanduiden met de term ‘metafysisch fysicalisme’.³⁵

Dit metafysisch fysicalisme is de drijvende kracht achter het wijsgerig onderzoek van Smart en Armstrong. Het ligt niet alleen aan de basis van hun filosofische onderzoeksagenda, maar heeft ook een doorslaggevende stem bij hun aanvaarding of verwerping van voorgestelde oplossingen van filosofische problemen, en op die manier dus ook bij de ontwikkeling van hun filosofische opvattingen. We zullen dat duidelijk maken aan de hand van een beknopte bespreking, in §3, van de discussie tussen Armstrong en Smart over secundaire eigenschappen en, in §4, van de discussie tussen Place, Smart en Armstrong over gedrag, bewustzijn en ervaring. Eerst zullen we echter het metafysisch

³⁴ J.J.C. SMART, ‘Sensations and Brain Processes’, *The Philosophical Review* 68/1959, pp. 141–156 (p. 142).

³⁵ Het is nog maar de vraag of de hedendaagse natuurkunde Smarts deeltjesgeoriënteerde metafysica ondersteunt. James Ladyman en Donn Ross pleiten op basis van aan de natuurkunde ontleende argumenten tegen deze deeltjesmetafysica en het bijbehorende causaliteitsbegrip. In haar plaats verdedigen ze een structuurrealisme. (J. LADYMAN and D. ROSS, *Every Thing Must Go. Metaphysics Naturalized*, Oxford, Oxford University Press, 2007.) Het is dus eveneens twijfelachtig of een uitdrukking als ‘fysicalistische toestand’ altijd verwijst naar een complex van elementaire deeltjes. Iets analoogs geldt voor de betekenis van ‘fysicalistisch proces’.

fysicalisme scherp moeten stellen door na te gaan hoe het denken van Armstrong en Smart over waarheid en betekenis heeft bepaald.

2.4. *Waarheid en betekenis*

Smart maakt in zijn essay ‘Sensations and Brain Processes’ (1959) gebruik van Freges welbekende onderscheid tussen *Sinn* en *Bedeutung*. De betekenis van een uitdrukking kan, zo betoogt Smart, niet louter haar verwijzing zijn: “If the meaning of an expression were what the expression named, then of course it *would* follow from the fact that ‘sensation’ and ‘brain-process’ have different meanings that they cannot name one and the same thing”.³⁶ Hoewel de *Sinn* van de uitdrukkingen ‘gewaarwording’ en ‘hersensproces’ verschilt, kan hun *Bedeutung* identiek zijn: “All that I am saying is that ‘experience’ and ‘brain process’ may in fact refer to the same thing”.³⁷

Smarts metafysisch fysicalisme transformeert die zeer gangbare taal-filosofische opvattingen tot een fysicalistische betekenis-theorie. Ten eerste moet het ‘ding’ waarnaar een uitdrukking verwijst uiteindelijk een complexe samenstelling zijn van natuurkundige entiteiten uit de fundamentele inventaris van de wereld. Ten tweede moet het zo zijn dat elke betekenisvolle uitdrukking uiteindelijk naar zo’n fysicalistisch complex verwijst.³⁸ Deze houding werkt in de hand dat Smart in zijn wijsgerige beschouwingen nauwelijks aandacht besteedt aan de *Sinn* van de voor zijn onderzoek relevante uitdrukkingen. Hij richt zich, net als Frege overigens, primair op hun *Bedeutung*. Deze omstandigheid is te verklaren uit het feit dat de *Sinn* een *epistemische* en dus antropocentrische eigenschap van een uitdrukking is, die — anders dan een *ontologische* eigenschap als haar *Bedeutung* — slechts moeizaam in te passen is in Smarts fysicalistische wereldbeeld.

³⁶ J.J.C. SMART, ‘Sensations and Brain Processes’, p. 148.

³⁷ *Ibid.*, p. 151.

³⁸ In een bespreking van Dennetts *Content and Consciousness* (1969) stelt Smart de retorische vraag: “But if we are to regard the sentences of the mentalistic language as true or false, can *everything* in them be so ‘fused’ or ‘non-referential’? [...] However much terms within sentences are fused, there must presumably be a mapping of complete mentalistic sentences on to physicalist ones, and this mapping cannot be a piecemeal, *ad hoc* one” (J.J.C. SMART, ‘Content and Consciousness. By D.C. Dennett’, *Mind* 79/1970, pp. 616–623 (pp. 618–619)).

Naast een fysicalistische betekenistheorie hanteren Smart en Armstrong ook een correspondentietheorie van waarheid. Smart schrijft: “Whether a sentence is true depends in general both on the way the world is and on the rules of the language”.³⁹ Ook Armstrong verdedigt een correspondentietheorie van waarheid. Hij schrijft:

It seems obvious [...] that for every true contingent proposition there must be something in the world (in the largest sense of ‘something’) that makes the proposition true. For consider any true contingent proposition, and imagine that it is false. We must automatically imagine some difference in the world.⁴⁰

C.B. Martin, docent aan de Universiteit van Adelaide, overtuigt Armstrong er aan het eind van de jaren vijftig van dat de correspondentietheorie van waarheid ook geldt voor contrafactische beweringen en voor dispositionele beweringen. Armstrong schrijft: “It was Martin who introduced in Australia the concept of a truthmaker, that in the world, whatever it is, in virtue of which a true proposition is true. He first applied it to the counterfactuals about possible perceptions used by the Phenomenalists, and the dispositional truths about behaviour which were so important in a Rylean philosophy of mind”.⁴¹ Merk op dat uit het metafysisch fysicalisme volgt dat het begrip ‘wereld’ ook hier uiteindelijk moet verwijzen naar de elementaire deeltjes die ten grondslag liggen aan alles wat er is. We zullen in §4 zien dat Armstrongs realistische waarheidstheorie met haar *truthmakers* een sleutelrol speelt in de overgang van de vroege identiteitstheorie⁴² naar het latere *central-state materialism*.⁴³

³⁹ J.J.C. SMART, *Between Science and Philosophy*, p. 36.

⁴⁰ D.M. ARMSTRONG, ‘Dispositions are Causes’, *Analysis* 30/1969, pp. 23–26 (p. 23).

⁴¹ ID., ‘Black Swans. The Formative Years in Australian Philosophy’, in: B. BROGAARD and B. SMITH (Eds.), *Rationality and Irrationality*, Wenen, öbv & htp Verlagsgesellschaft, pp. 11–17 (p. 16). Vergelijk de korte historische uiteenzetting in: D.M. ARMSTRONG, *Truth and Truthmakers*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, pp. 1–3. Zie echter ook Baker over Anderson: “[W]hen human beings do genuinely have a capacity or disposition to act in certain ways, underlying them are certain concrete or actual characters” (A.J. BAKER, *Australian Realism*, p. 58).

⁴² U.T. PLACE, ‘The Concept of Heed’, *British Journal of Psychology* 45/1954, pp. 243–255; ID., ‘Is Consciousness a Brain Process?’, *British Journal of Psychology* 47/1956, pp. 44–50; J.J.C. SMART, ‘Sensations and Brain Processes’, *The Philosophical Review* 68/1959, pp. 141–156; ID., *Philosophy and Scientific Realism*, Londen, Routledge & Kegan Paul, 1963.

⁴³ D.M. ARMSTRONG, ‘The Nature of Mind’; ID., *A Materialist Theory of the Mind*.

Het metafysisch fysicalisme omvat dus niet alleen de stelling dat de fundamentele inventaris van de wereld louter uit de elementaire deeltjes van de natuurkunde bestaat, gekoppeld aan een compositionaliteits-principe dat stelt dat alles wat bestaat uit die elementaire deeltjes is opgebouwd. Zoals we boven hebben gezien is die fysicalistische ontologie ook de uiteindelijke grondslag van een overwegend fysicalistische betekenis­theorie en een universele realistische correspondentietheorie van waarheid. Het metafysisch fysicalisme is voor Smart en Armstrong een samenhangend en alomvattend wereldbeeld, dat een pasklaar en ‘wetenschappelijk’ antwoord geeft op al onze vragen inzake werkelijkheid, waarheid en betekenis. Het definieert het metafysische raamwerk waarbinnen Smart en Armstrong op zoek gaan naar plausibele analyses van, bijvoorbeeld, secundaire eigenschappen of van gedrag, bewustzijn en ervaring.

3. SECUNDAIRE EIGENSCHAPPEN

Hoe zijn secundaire eigenschappen als geuren en kleuren te begrijpen binnen het metafysisch fysicalisme? Smarts analyse van secundaire eigenschappen begint bij de vaststelling dat “all secondary quality concepts concern the classifications of sensory stimuli made by complex neurophysiological mechanisms”.⁴⁴ Er is geen eenvoudig natuurkundig criterium dat ten grondslag ligt aan die classificaties van zintuiglijke prikkels. Toch hoeven we, als we willen begrijpen hoe die classificaties mogelijk zijn, geen beroep te doen op innerlijke ervaringen⁴⁵ — we kunnen volstaan met een behavioristische analyse.⁴⁶

Die behavioristische analyse van kleuren steunt op de definitie van het begrip “Actor *A* is normaler dan actor *B* inzake een bepaald type kleuronderscheid” als “[*A*] can discriminate things of a certain sort

⁴⁴ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 86.

⁴⁵ Smart schrijft: “[P]rovided that a man’s discriminatory reactions are correct, then, so far as his grasp of colours is concerned, his experiences can be what they please” (*Ibid.*, p. 79).

⁴⁶ J.J.C. SMART, ‘Sensations and Brain Processes’; ID., ‘Colours’, *Philosophy* 36/1961, pp. 128–142; ID., *Philosophy and Scientific Realism*.

with respect to colour while *B* cannot do so”.⁴⁷ Een *normale menselijke waarnemer* kan nu gedefinieerd worden als “one who is at least as normal in respect of any colour discrimination as is any other percipient”.⁴⁸ Binnen een kleine foutmarge zijn er, volgens Smart, miljoenen normale waarnemers. Het predicaat “*x* is groen” is van toepassing op alle elementen uit een bepaalde verzameling objecten die normale menselijke waarnemers moeilijk op grond van kleur uit elkaar kunnen houden. Onze kleurconcepten zijn dus gegrond in classificaties van zintuiglijke prikkels gemaakt door normale menselijke waarnemers, die op hun beurt niets anders zijn dan complexe neurofysiologische mechanismen. Ook al zijn kleuren antropocentrische eigenschappen, ze vormen geen bedreiging voor het metafysisch fysicalisme. Met Smarts analyse kunnen ze immers worden begrepen, onafhankelijk van onze innerlijke ervaring, binnen een zuiver fysicistische ontologie.

Toch ontsnapt Smarts behavioristische analyse niet aan een door M.C. Bradley uitgewerkte tegenwerping:⁴⁹ het is voorstelbaar dat de kleuren van dingen in de wereld opeens systematisch veranderd zijn, terwijl onze gedragspatronen inzake het onderscheiden van kleuren gelijk zijn gebleven. Een behavioristische analyse van kleuren slaat dus de plank mis, want ze veronachtzaamt de betrekking tussen secundaire eigenschappen en de wereld. Smart aanvaardt deze kritiek en geeft zijn behavioristische analyse op ten faveure van een objectivistische en realistische kleurentheorie waarin kleuren worden opgevat als objectieve eigenschappen van dingen in de wereld: “Colors are the [...] properties of the surfaces of objects that explain the discriminations with respect to color of normal human percipients, and [that explain] also the experiences of these percipients, the looking red, or looking blue, etc., of objects”.⁵⁰

⁴⁷ Id., *Philosophy and Scientific Realism*, p. 76.

⁴⁸ *Ibid.*, p. 77.

⁴⁹ M.C. BRADLEY, ‘Critical Notice — *Philosophy and Scientific Realism*. By J.J.C. Smart’, *Australasian Journal of Philosophy* 42/1964, pp. 262–283.

⁵⁰ J.J.C. SMART, ‘On Some Criticisms of a Physicalist Theory of Colors’, in: C. CHENG (Ed.), *Philosophical Aspects of the Mind-Body Problem*, Honolulu, University Press of Hawaii, 1975, pp. 54–63; herdrukt in: A. BYRNE and D.R. HILBERT (Eds.), *Readings on Color*, I. *The Philosophy of Color*, Cambridge MA, The MIT Press, 1997, pp. 1–10 (p. 7). Smart ontvouwt zijn objectivistische

Armstrong bepleit reeds in 1961 een vergelijkbare realistische analyse van secundaire eigenschappen. Net als de latere Smart beschouwt Armstrong kleuren als objectieve eigenschappen van dingen in de wereld. Ze kunnen in louter fysicalistische termen worden gedefinieerd zonder enig beroep op de neurofysiologische bijzonderheden van ons visuele systeem. (Het feit dat de resulterende definities sterk disjunctief en hoogstens voor ons en onze naaste biologische verwanten van belang zullen zijn, doet geen afbreuk aan het objectivistische karakter ervan.) Het doorslaggevende argument voor deze objectivistische kleurenleer berust op de eerder besproken fysicalistische betekenistheorie. Laten we met Armstrong aannemen dat het predicat “*x* is rood” verwijst naar de eigenschap roodheid. Armstrong vervolgt:

But if the quality of redness is never instantiated, and if we can give no account of what redness is in terms of properties that are instantiated, can we give ‘red’ any meaning? Certainly it would seem impossible for two people to know that ‘red’ had the same meaning for them both, or even for one person to know that the word had the same meaning for him on two different occasions. [...] But if there are no ways of deciding the word has the same meaning, how can we give a sense to saying the word has any meaning at all?⁵¹

In Armstrongs en Smarts fysicalistische wereldbeeld is er geen plaats voor eigenschappen die alleen bestaan bij de gratie van ons menselijke perspectief: “If we have not merely accepted a scientific realism about the physical world [...] but have also made the mind part of that world, then there is no hiding place down in the mind for the sensible secondary qualities”.⁵² Kleuren (en *mutatis mutandis* alle andere secundaire eigenschappen) zijn onafhankelijk van ons kenvermogen. Secundaire

kleurentheorie in een artikel voor een conferentie op Hawaii in 1968. Het verschijnt echter pas in 1975. In druk neemt Smart al vroeger afstand van zijn eerdere behavioristische analyse. Zie J.J.C. SMART, ‘Content and Consciousness. By D.C. Dennett’, p. 623.

⁵¹ D.M. ARMSTRONG, *Perception and the Physical World*, p. 173.

⁵² ID., ‘Smart and the Secondary Qualities’, in: P. PETTIT, R. SYLVAN & J. NORMAN (Eds.), *Metaphysics and Morality*, Oxford, Basil Blackwell, 1987, pp. 1–15 (p. 5). Smart schrijft over Armstrongs realistische kleurentheorie en over zijn eigen eerdere behavioristische analyse: “I like it because of its rejection of anthropocentricity. With my account of colours the anthropocentricity exists but is as harmless as the key-centeredness of the shape of a lock”. (J.J.C. SMART, ‘Reply to Armstrong’, in: P. PETTIT, R. SYLVAN and J. NORMAN (Eds.), *o.c.*, pp. 174–176 (p. 176)).

eigenschappen zijn objectieve eigenschappen van fysische objecten, die uiteindelijk geheel en al in termen van (eigenschappen van) elementaire deeltjes uit de fundamentele inventaris van de wereld begrepen kunnen worden. Dat het kan, volgt uit het metafysisch fysicalisme. Hoe het kan, zal wetenschappelijk onderzoek moeten uitwijzen.

4. GEDRAG, BEWUSTZIJN EN ERVARING

Ryles *The Concept of Mind* (1949) maakt diepe indruk op Place, Smart en Armstrong. Het is niet alleen de doodsteek voor het cartesiaanse dualisme, maar maakt volgens Smart en Armstrong tevens de weg vrij voor een zuiver fysicalistische benadering van gedrag, bewustzijn en ervaring.⁵³ Place en de vroege Smart onderschrijven Ryles gedragsdispositionele analyses van een breed scala aan mentale toestanden: “[T]he dispositional account which he gives of such concepts as ‘knowing’, ‘believing’, ‘understanding’, ‘recognizing’, ‘remembering’, ‘intending’ and ‘wanting’ is substantially correct”.⁵⁴ Het is echter niet alles goud wat er blinkt. Als een van de eersten betoogt Place dat gedragsdisposities tekortschieten waar het de conceptuele analyse betreft van mentale activiteiten waarin *aandacht* of *bewustzijn* een rol speelt, zoals “thinking (in the sense of thinking about or thinking to oneself), pondering, calculating, imagining, dreaming, visualizing and doing mental arithmetic”.⁵⁵ Zulke activiteiten weerstaan een gedragsdispositionele analyse, “because it makes no reference to the internal state of the individual”.⁵⁶

⁵³ Smart beweert: “If all our psychological concepts were capable of a behaviouristic or quasi-behaviouristic analysis this would be congenial for physicalism” (J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 89). Vergelijk Armstrong over het logische behaviorisme: “It is clear that such a view of mind fits in well with a completely Materialistic or Physicalist view of man” (D.M. ARMSTRONG, ‘The Nature of Mind’, p. 70). Zie ook D.M. ARMSTRONG, *A Materialist Theory of the Mind*, p. 54. Of Ryle behaviorist was, staat evenwel nog te bezien. Zie S.M. PARK, ‘Reinterpreting Ryle. A Non-behaviouristic Analysis’, *Journal of the History of Philosophy* 32/1994, pp. 265–290.

⁵⁴ U.T. PLACE, ‘The Concept of Heed’, p. 246. Voor een bloemlezing van Place’ wijsgerige werk, zie G. GRAHAM and E.R. VALENTINE (Ed.), *Identifying the Mind. Selected Papers of U.T. Place*, New York, Oxford University Press, 2004.

⁵⁵ U.T. PLACE, ‘The Concept of Heed’, p. 253. Vergelijk D.M. ARMSTRONG, *A Materialist Theory of the Mind*, p. 70.

⁵⁶ U.T. PLACE, *o.c.*, p. 251.

Hoe zijn dergelijke mentale activiteiten dan wel te begrijpen? Place oppert:

It is my belief [...] that the logical objections to the statement ‘consciousness is a process in the brain’ are no greater than the logical objections which might be raised to the statement ‘lightning is a motion of electric charges’.⁵⁷

De stelling dat bewustzijn een hersenproces is, kan, zo meent Place, met logico-semantische middelen worden weerlegd noch aangetoond.⁵⁸ Hij beschouwt de voorgestelde identiteit als een zuiver empirische hypothese, onderworpen aan een aantal logico-semantische randvoorwaarden. Ze moet worden begrepen als een *ontologische* identiteit van de respectieve toestanden of processen waarnaar onze uitspraken over bewustzijn en onze uitspraken over hersenprocessen verwijzen. Hoe zouden we een dergelijke ontologische identiteit kunnen vaststellen?

Laten we, om de gedachten te bepalen, een algemeen aanvaarde ontologische identiteit beschouwen: “Bliksem is een elektrische ontlading”. Hoe is deze ontologische identiteit ooit vastgesteld? Uiteraard niet aan de hand van een logico-semantische analyse. Ook een correlatie tussen observaties van bliksemschichten en observaties van elektrische ontladingen volstaat niet. Place stelt uiteindelijk het volgende criterium voor:

[W]e treat the two sets of observations as observations of the same event, in those cases where the technical scientific observations set in the context of the appropriate body of scientific theory provide an immediate explanation of the observations made by the man in the street.⁵⁹

Hij illustreert dat criterium als volgt:

Thus we conclude that lightning is nothing more than a motion of electric charges, because we know that a motion of electric charges through the atmosphere, such as occurs when lightning is reported, gives rise to the type of visual stimulation which would lead an observer to report a flash of lightning.⁶⁰

⁵⁷ U.T. PLACE, ‘The Concept of Heed’, p. 255.

⁵⁸ ID., ‘Is Consciousness a Brain Process?’, p. 44.

⁵⁹ *Ibid.*, p. 48. Dit criterium brengt met zich mee dat “we can identify consciousness with a given pattern of brain activity, if we can explain the subject’s introspective observations by reference to the brain processes with which they are correlated” (*Ibid.*, p. 44).

⁶⁰ *Ibid.*, p. 48.

Place laat echter onbesproken wat hij onder een ‘onmiddellijke verklaring’ verstaat. Bovendien laat hij in het midden hoe de (introspectieve) observaties van Jan met de pet precies moeten worden beschreven.

Het metafysisch fysicalisme stelt Smart in staat dergelijke problemen in één klap te ondervangen. Anders dan Place houdt Smart staande dat het een metafysische waarheid is dat bewustzijn en andere gewaarwordingen identiek zijn aan een of ander fysicalistisch substraat. Net als Place betoogt Smart dat gewaarwordingen identiek zijn aan *hersenen*processen, en dat die stelling slechts door wetenschappelijk onderzoek kan worden bevestigd of verworpen. Smarts identiteitstheorie is dus deels a priori, deels a posteriori.

U.T. Place seems to hold that it is a straight-out scientific hypothesis. If so, he is partly right and partly wrong. If the issue is between (say) a brain-process thesis and a heart thesis, or a liver thesis, or a kidney thesis, then the issue is a purely empirical one [...]. On the other hand, if the issue is between a brain-or-heart-or-liver-or-kidney thesis (that is, some form of materialism) on the one hand and epiphenomenalism on the other hand, then the issue is not an empirical one.⁶¹

Volgens de fysicalistische betekenisstheorie moet het zo zijn dat termen als ‘bewustzijn’ en ‘gwaarwording’ in essentie verwijzen naar louter fysicalistische toestanden en processen. Alleen wetenschappelijk onderzoek zal de ware aard van bewustzijn en gewaarwordingen kunnen blootleggen.⁶² De richting waarin wetenschappers naar een verklaring van bewustzijn en gewaarwordingen moeten zoeken wordt echter dwingend vastgelegd door het metafysisch fysicalisme, in het bijzonder door de onderstelling dat alles wat bestaat samengesteld is uit de elementaire deeltjes van de natuurkunde: “[I]f one is to hope for any important explanatory successes one must get down to the neuronal

⁶¹ J.J.C. SMART, ‘Sensations and Brain Processes’, p. 155. Omdat Smart zich in dit citaat tevreden stelt met “some form of materialism”, bekent hij zich — in hedendaagse terminologie — tot ‘globale superveniëntie’, een vorm van superveniëntie die vaak gebruikt wordt om het fysicalisme te karakteriseren. Armstrong verdedigt een notie van superveniëntie waarin een gevolgtrekkingsrelatie een centrale rol speelt (D.M. ARMSTRONG, *A World of States of Affairs*, Cambridge, Cambridge University Press, 1997, p. 11). Place dient Smart van repliek in: U.T. PLACE, ‘Materialism as a Scientific Hypothesis’, *The Philosophical Review* 69/1960, pp. 101–104.

⁶² Vergelijk: “We say that what lightning really is, what its true nature as revealed by science is, is an electric discharge” (J.J.C. SMART, ‘Sensations and Brain Processes’, p. 147).

level or even below it: that is, one must have testable hypotheses about the structure and the working of the animal's nervous system".⁶³ Ik kom hier kort op terug in de nabeschouwing. Voor het huidige betoog is het van belang dat Place en Smart menen dat een behavioristische analyse voor diverse van onze mentale toestanden en processen volstaat, maar tekortschiet waar het de analyse van bewustzijn en gewaarwordingen betreft.

Armstrong is niet gecharmeerd door het tweeslachtige karakter van de door Place en Smart verdedigde analyse, waarin sommige mentale toestanden en processen worden geduid als gedragsdisposities en andere juist geïdentificeerd met hersenprocessen.⁶⁴ Daar komt nog bij dat het bij Place en Smart onduidelijk blijft hoe onwaarneembare eigenschappen als gedragsdisposities in een fysicalistisch wereldbeeld kunnen worden ingepast. Een gedragsdispositie is immers "simply a tendency or liability of a person to behave in a certain way under certain circumstances"⁶⁵ en vertelt ons dus niets over de fysicalistische werkelijkheid die aan haar ten grondslag ligt. Hoe verhouden gedragsdisposities zich tot de fundamentele inventaris van de wereld?

Die kwestie is het aangrijpingspunt van Armstrongs argumentatie voor een "Realist account of dispositions".⁶⁶ Hij constateert eerst dat "we can only attribute dispositions to things on the strength of certain non-dispositional characteristics we take them to have".⁶⁷ Het kan alleen maar waar zijn dat een actor een bepaalde gedragsdispositie heeft, als er in de fysische werkelijkheid een *truthmaker* is voor deze gedragsdispositie. Het metafysisch fysicalisme garandeert dat dat voor elke ware gedragsdispositie het geval is.⁶⁸

⁶³ J.J.C. SMART, *Philosophy and Scientific Realism*, p. 62.

⁶⁴ D.M. ARMSTRONG, *A Materialist Theory of the Mind*, p. 13.

⁶⁵ ID., 'The Nature of Mind', p. 71.

⁶⁶ ID., *A Materialist Theory of the Mind*, p. 86. Armstrong bekritiseert de door Ryle en Price aangehangen instrumentalistische benadering van disposities (*Ibid.*, pp. 85–86). Deze discussie is tot op zekere hoogte vergelijkbaar met die in §2.2 over het al dan niet bestaan van theoretische entiteiten.

⁶⁷ D.M. ARMSTRONG, *Perception and the Physical World*, pp. 33–34.

⁶⁸ Armstrong overtuigt Smart van deze nieuwe analyse van disposities. Smart schrijft: "[W]e can identify propensities with actual physical states" (J.J.C. SMART, *Between Science and Philosophy*, p. 47).

[D]ispositions are actual *causes*, or causal factors, which, in suitable circumstances, actually bring about those happenings which are the manifestations of the disposition. A certain molecular constitution of glass which constitutes its brittleness is actually *responsible* for the fact that, when the glass is struck, it breaks.⁶⁹

Armstrong tracht in zijn *A Materialist Theory of the Mind* (1968) het beste van beide werelden — de mentale en de fysische wereld — te verenigen aan de hand van een algemene analyse van mentale concepten: “[T]he concept of a mental state is the concept of a state of the person apt for bringing about certain sorts of (physical) behaviour”.⁷⁰ Op zich zouden de relaties tussen mentale toestanden onderling en hun relaties tot gedrag onafhankelijk van hun fysische realisaties kunnen worden bestudeerd.⁷¹ Het metafysisch fysicalisme leert ons echter dat mentale toestanden en processen in wezen fysicalistische toestanden en processen zijn, waarmee volgens Armstrong tevens is aangetoond dat “causality in the mental sphere is no different from causality in the physical sphere”.⁷² Relaties tussen mentale toestanden onderling en hun relaties tot gedrag zijn dus causale relaties.⁷³ Kortom,

what we mean when we talk about the mind [...] is nothing but the effect within a man of certain stimuli, and the cause within a man of certain responses.⁷⁴

Armstrong rehabiliteert met zijn *central-state materialism* niet alleen de door Ryle verfoeide interne mentale toestanden, maar breekt bovendien een lans voor de autonome studie van mentale toestanden en processen — een studie waarbij de precieze fysische realisatie van mentale toestanden en processen slechts bijzaak is. Armstrong voert dus niet

⁶⁹ ID., ‘The Nature of Mind’, p. 74.

⁷⁰ ID., *A Materialist Theory of the Mind*, p. 89.

⁷¹ Armstrong betoogt: “This way of looking at the mind and mental states does not itself entail a Materialist or Physicalist view of man, for nothing is said in this analysis about the intrinsic nature of these mental states. But if we have [...] general scientific grounds for thinking that man is nothing but a physical mechanism, we can go on to argue that the mental states are in fact nothing but physical states of the central nervous system.” (ID., ‘The Nature of Mind’, p. 75).

⁷² ID., *A Materialist Theory of the Mind*, p. 83.

⁷³ Dat ‘resultaat’ verleidt Armstrong tot bizarre wijsgerige posities, zoals bijvoorbeeld zijn causale gevolgtrekkingsleer. Zie *ibid.*, pp. 193–200.

⁷⁴ *Ibid.*, p. 79.

alleen het metafysisch fysicalisme tot in zijn uiterste consequenties door, maar staat tevens aan de wieg van het functionalisme, de opvolger van de identiteitstheorie van lichaam en geest.

5. NABESCHOUWING

De *type-type*-identiteitstheorie van Smart en Armstrong wordt reeds aan het begin van de jaren zeventig in diskrediet gebracht door de constatering dat mentale toestanden en processen meervoudig realiseerbaar zijn, waarmee de door Smart en Armstrong verdedigde correspondentie tussen typen mentale toestanden en processen en typen fysische toestanden en processen op losse schroeven is komen te staan. Hun identiteitstheorie moet derhalve het veld ruimen voor het functionalisme. Desalniettemin overleeft het metafysisch fysicalisme de teloorgang van de identiteitstheorie. Het houdt een stevige vinger in de pap bij de vaststelling van de agenda van de twintigste-eeuwse Angelsaksische *philosophy of mind*. De debatten over mentale veroorzaking, anomaal monisme, reductionisme, superveniëntie, kleurenblinde Mary — het zijn variaties op een thema dat zich het beste laat omschrijven als de vraag naar de plaats van het mentale in een fysische wereld. De *philosophy of mind* die de tweede helft van de twintigste eeuw domineert, kenmerkt zich door het streven om binnen het kader van het metafysisch fysicalisme rekenschap te geven van gedrag, bewustzijn en ervaring. Zij wordt in dit streven bijgestaan door analytisch georiënteerde metafysici die trachten het nog rammelende raamwerk van het metafysisch fysicalisme dicht te timmeren.

Het metafysisch fysicalisme heeft in de *philosophy of mind* echter ook een zekere kortzichtigheid in de hand gewerkt. Het heeft immers de wijsgerige problematiek rond de fysicistische analyse van gedrag, bewustzijn en ervaring bovenaan op de onderzoeksagenda van de *philosophy of mind* gezet. Die wijsgerige myopie wordt het laatste decennium allengs gecorrigeerd doordat er meer en meer aandacht besteed wordt aan de filosofische problemen omtrent analyses van gedrag, bewustzijn en ervaring in termen van sociaal-culturele, evolutionaire

en omgevingsfactoren. Met deze recente ontwikkelingen verkent de hedendaagse *philosophy of mind* onbekend terrein en opent zij nieuwe vergezichten. Een wijde blik verruimt het denken.

SUMMARY: Under the Spell of Metaphysics. Place's, Smart's, and Armstrong's Identity Theories

We investigate the genesis of metaphysical physicalism and its influence on the development of Place's, Smart's, and Armstrong's ideas on the relation between the mental and the physical. We first reconstruct the considerations that led Armstrong and Smart to a 'scientific' world view. We call 'metaphysical physicalism' the comprehensive theory on reality, truth, and meaning which ensued from this world view. Against the background of this metaphysical physicalism we study Armstrong's and Smart's analyses of secondary properties and the genesis of their identity theories of mind and matter. We argue that fundamental revisions in Smart's theories on colour and consciousness were driven by his aspiration to fully work out the philosophical consequences of metaphysical physicalism. Finally, we briefly consider the role metaphysical physicalism has played in twentieth-century philosophy of mind.